

Z vetopom v nacionalno državo je postala naša organizacija nositeljica važne kulturne in prosvetne naloge; čimjačje in čimširše bo njeno kulturno in prosvetno delovanje tembolj bo služila narodu in državi. Kulturno in prosvetno delo naj ne bo le sredstvo drugim ciljem temveč naj služi samo svojemu vzvišenemu idealu.

PROSVETA

Glasnik Poverjeništvu UJU v Ljubljani
o kulturnem in prosvetnem gibanju učiteljstva.

ERNEST TIRAN:

Organizacija šolskega odra.

(Referat v narodno-prosvetnem odseku na pokrajinski skupščini UJU v Krškem 8. julija 1924. (Konec.)

Naj se dotaknem še centrale. Prva in glavna njena skrb bodi, da zbere potom ustanovljenih okrajnih odsekov ŠO ves material, ki se nanaša na ŠO, kraje, kjer je stalen ŠO, ali oder, ki ni šolski, a zanj na razpolago; čigav, kakšno in koliko opreme premore; kako je bila pridobljena; ali če pravega odra ni, pa se vseeno prirejajo igre: kako, kje. Dalje imena vseh tistih, ki so se pri ŠO posebno uspešno udeleževali; pri čem. Imen seveda centrale ne rabi samo zato, da bi bila objavljena in dotičniki javno pohvaljeni; saj nismo otroci; ta imena rabi centrale v to, da se izkoristi uspeh posameznikovega posebnega talenta v čim največjem obsegu. N. pr. je gđ. Gradišarjeva iz Moravč sestavila rajalne točke k mojim Čudežnim goslim, ki so umetniško efektne. Če zdaj odstopi rajalna shemata centrale — (kar bi rade volje naredila, če se jo pozove), centrale pa jih posreduje onim, ki bi to igro hoteli vprizoriti, jim bo skrajšano to nelahko delo najmanj za polovico. Tako seveda tudi za režijo, pevske in glasilne točke, kuliserijo, oderske efekte, originalno reklamo itd., itd. Potem naj zbere centrale vse podatke glede uspeha ŠO v posameznih okrajih, kakšno je stališče ljudstva napram ŠO in zakaj, česa vsak posamezni ŠO najbolj rabi. Dalje naj izda načrt za čim cenejši in praktičnejši zložitvi ŠO; skice za scenerijo, navodila za tehnično opremo in režijo posameznih iger; organizira naj čim hitreje razpečevanje knjižnice ŠO in s tem za čim intenzivnejše pomnoževanje primerne repertoarja; vodi naj statistiko in sistematično propagando ŠO v širši javnosti, sploh pospešuje vse, kar se kakorkoli tiče ŠO. Navidez je to mnogo; če pa se lotimo dela vsi, bo v par mesecih opravljeno in bo vzcvetelo in rodilo.

Ko sem zdaj v osnovnih potezah obrazložil svoj načrt organizacije ŠO naj razgledamo še nekaj komponent tega načrta.

Prva je gospodarska, finančialna podlaga. Kje dobiti denarja za realizacijo centrale, za publikacije, pisarno, propagando itd., itd. Od tiskarne ne moremo zahtevati vedno in vsega, od javnosti ne pričakujemo zaenkrat ničesar. Treba, da se postavimo na lastne noge. Kako? Vprašanje je važno in sloni na njem doberšen vogal vsega načrta.

Predlagam: 1. Delegacija predloži učiteljstvu apel, naj sprejme kot svojo častno obvezo napram organizaciji, da za 1. dec. 1924 priredi na vseh šolah prireditve, katere čisti donos naj se votira za »narodno-prosvetni sklad UJU«. Naj ne bo nobene šole v Sloveniji, ki bi tega dne ne prinesla svojega, čeprav še tako skromnega obolusa na oltar našega cilja. Naj ne bo nikogar, ki bi dejal, za par dinarjev se ne izplača. Naj skuša tisk doseči samo moralčen uspeh! Naj bo simbol 1. decembra obenem simbol našega dela — naša preizkušnja!

Ime šole, organizatorja ter donos se objavi v »Tov.« od 14. decembra.

2. Vsak v UJU organiziran razrednik prevzemi dolžnost, da razproda vsaj 3 izvode vsakega zvezka knjižnice ŠO in jih tekom enega meseca tudi plača.

Na ta način bi se doseglo, da se razproda v najkrajšem času približno vsa vsklada in se lahko založe nova dela, da se vzbudi zanimanje in položi temelj ŠO tudi tam, kjer ga dosedaj še ni bilo, da se zbudi otroku ljubezen do knjige sploh, obenem pa pritegne k žrtvi za prosveto enkrat tudi kmeta, ki jo bo v največjih slučajih tudi lažje utrpel kot uradnik, ki sloni zdaj na njem večidel vsa. V par letih bi imeli na ta način čisto dostojno izbero repertoarja, obenem pa bi se tudi zvišali dohodki od odstotkov, ki ga po dogovoru plača tiskarna nar.-prosv. odseku v sklad. S prvim predlogom pa se bo dobila glavica, ki bo za najnujnejše

potrebe najbrž zadoščala. Upoštevam tu samo finančni efekt.

To bi bilo v naglici nekaj. Vsak posameznik seveda naj razmislija tudi sam; prepričan sem, da se bo z vztrajno dobro voljo in požrtvovalnostjo našlo tudi še drugih virov.

Drugo naj bo vprašanje repertoarja. Izdaja se naj po izreku, da je najboljši komaj dovolj dobro za mladino, samo v vseh ozirih res neoporečne igre. Kdor hoče pisati za mladino, ne sme pisati za mladino. L'art pour l'art za ŠO seveda ne velja. ŠO ima čisto natančno določen cilj, torej je in mora biti tendenčen. Ne mislim pa, da bi moral zato gojiti literaturo a la pridni Janezek in hudobni Mihec, niti ni neobhodno potrebno, da bi od ŠO bingljali tisti slavni moralčni uspehi: laž ima kratke noge, ne kradi, ne lučaj kamenja, ogenj ni igrača, kdor drugim jamo koplje itd., itd. Kdor je psiholog in je opazoval otroka, ta ve, da otrok odločno odkloni vsako tendenco, čim jo je opazil miselno. In opazi jo s presenetljivo, skoro absolutno točnostjo. Torej mora biti nevidna, fina, taktna. Podana mora biti ne v besedah oseb, temveč v obeh samih, v kazalnosti dejanja, tako, da si jo bo moral otrok izluščiti nevede in nehoti in jo občutiti sam, po svojem najbolj notranjem duševnem doživetju. To je prvi pogoj dobre mladinske igre. Drugi pa je — in to se navadno greši — naj se gleda, je-li so vloge primerne otrokovemu duševnemu obzorju. Navadno se razume s tem to, da se otroku ne sme dati vloge odraslega. To ni popolnoma točno. Opazil sem, da je otrok podal ravno take vloge — ne vseh! — z neko svojevrstno, dovršeno umetnostjo, ki ima mnogo sorodnosti z ekspresionizmom marionet, prednost pred njimi pa ravno po svojem individualno originalnem pojmovanju. Rekel sem, ne vseh. Katere pa? Vse tiste, katerih ne bo samo reproduciral ob spremljevanju naučene kretnje, temveč jih bo svobodno interpretiral po sebi lastnem, naivnem videnju. Predvsem torej pravljice: pravljice kralja, ministra, dvorjanov, itd. ali pa pravljice personifikacij ne bo niti poklicni igralec podal boljše kot nardarjen šolski odrašč. Saj ima ta že vnaprej vse tisto, kar si mora umetnik po poklicu šele trdo priboriti — kontakt s publiko potom iluzije resničnosti. Nasprotno seveda bo ostal otrok v vlogi, ki je ni v svoji duševnosti in po svoje prebavi, žalostna karikatura in bo morebiti sicer počasi, zato pa čisto gotovo zgubil veselje do igranja. Upoštevajoč vse to naj centrale skrbi, da bodo igre, ki ji bodo ponudene v založbo, prišle pred tiskom v roke večjemu številu kritikov, ki so obenem tudi dobri mladinski psihologi. — Prednost med enakimi naj se daje igram, ki bodo vzgojevale nacionalno zavest, posebno pa še onim, ki bodo znova in znova podžigale spomin na danes že skoro pozabljeno našo iredento.

Tretje naj bo vprašanje odra, kulis, garderobe itd. Izdela naj se načrt, mogoče tudi več različnih načrtov za cenen, praktičen zložitvi šolski oder, ki bi si ga mogla poskrbeti ali potom domačega obrtnika ali potom »Tvornice učil« vsaka šola. Isto velja za skice za enostavne, v čim največ igrar porabne scenerije; predvsem pa se naj pokrene vprašanje ustanovitve okrajnih šolskih garderob, ki bi bile na razpolago vsem šolam v okraju. Za manjšo igro si — največkrat naše tovarišice — garderobo morda še z resnično in priznanja vredno požrtvovalnostjo ter včasih skoro ženi-alno iznajdljivostjo spravijo skup; ob večji pa obupajo in opuste prireditve, kar je sicer razumljivo, pa obžalovanja in odpomoči vredno, ker začne s tem mogoče ravno v kraju, kjer so sicer dani vsi predpogoji zanj, z izčrpanjem uprizorljivega repertoarja ŠO polagoma usihati, dokler ne zaspi zares... Oder sam in

kulise — je sicer paradokсно, a res — se v silo utrpijo, garderoba ne. Videl sem prireditev na enorazrednici: oder kot v vsaki šolski sobi, scenerija mistično enostavna, — pa sem se zabaval do solz. Drugič spet smo igrali sami: pod kozolcem in za kulise je bila detelja... — Dalje naj bo pri igrar, ki jih bo izdajal nar.-prosv. odsek, tudi kratka karakteristika nastopajočih oseb. Mnogo bi bilo ponekod delo olajšano tudi z navodili za šminkanje, masko, lučne efekte in druge tehnične pripomočke.

Nič manj važno ni vprašanje statistike in propagande. Uvede naj se obvezno poročanje o prireditvah in delu za š. o. okr. odseku ter se naj v to svrhu razmnoži vse za statistiko važne rubrike obsegajoč formular. Okr. odseki pošiljajo centrali mesečni pregled o delu ŠO v svojem okraju. Centrala naj dalje skrbi, da se bo naše delo videlo in primerno ocenilo v široki javnosti. Poročanje o prireditvah samih naj bo zrelo, formula: »le tako po začrtani poti naprej in uspeh ne izostane« — naj ne bo več obilgata. Povdaria naj se državno in narodno-vzgojni pomen in naj ostane to poročanje v rokah prireditelja; bodi pa njegova dolžnost.

V podrobnosti vsega dela se tu ne morem spuščati; prepuščene naj bodo, kakor sem že rekel, inicijativi posameznika. Predpogoj vsega uspeha pa bo — naj to še enkrat povdarim — trdna zavest, da je stanovsko delo stanovska dolžnost in da je treba zato, da se strnejo vanj vsi, ki so mladi in zdravi dovolj, da so spoznali njegov veliki pomen, katerega mi je nekoč nekdo prav dobro karakteriziral z definicijo šolskega odra:

»Šolski oder je, če otroci igrajo, kar bodo nekoč živeli.«

Socialni tečaj za učiteljice.

Dne 4. avgusta 1924 je otvorilo društvo slov. učit. v Ljubljani šestdnevni tečaj za socialno naobrazbo učiteljic v Akademskem kolegiju v Ljubljani (Koledarska ulica). Predavanja so se vršila od 9.—11. dopoldne in od 15.—17. popoldne. Na dnevnem redu so bile sledeče teme: 1. Pomen udejstvovanja učiteljic izven šole. 2. Prosvetno udejstvovanje učiteljic. 3. Praktična navodila za poslovanje v gospodarskih organizacijah. 4. Pomen prave taktike pri vzgoji dece v šoli z ozirom na idejno vodstvo mladine. 5. Pomoč ljudstvu v poljudnih pravnih zadevah. 6. Udejstvovanje v organizacijah izven šole. 7. Sokolstvo. 8. Zaščita matere in dece. 9. Ženske organizacije in njih delovanje v Sloveniji. Ogledovanje Dečjega doma in zavetišča, tiskarne in tvornice učil in knjižnic. Tečaj je dobro uspel in je bilo poskrbljeno tudi za ceno prehrano in stanovanje. Ideje takih tečajev moramo toplo pozdravljati in triporočiti tudi našim okrajnim društvom ter delovati na to, da se bodo redno prirejali o počitnicah taki tečaji za učiteljstvo obojega spola potom našega poverjeništvu UJU oziroma kulturno - pedagoškega odseka. Kar je zmoglo Društvo slovenskih učiteljic, bo to mogoče tudi okrajnim društvom in poverjeništvu.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

—po Bela cerkev. Na tukajšnji dvorazredni osnovni šoli je nastopila, kakor že napovedano, šolska mladina prvič pred občinstvom (odkar tu šola stoji) dne 22. junija t. l. in izvajala sledeče točke vzporeda: 1. Deklamacija: Mali Jugosloven. 2. Petje (dvoglasno): Na tujih tleh. 3. Deklamacija: Na poti v šolo. 4. Dramatična slika (petje): Sarafan. 5. Igra v treh dejanjih: Povodni mož. 6. Telovadni nastop s petjem: Naprej. — Oder, provizoričen, iz papirja in starih desk, je popolnoma zadoščal. Le šolska soba ni mo-

gla zajeti vsega občinstva. Isti dan otvorjena razstava ženskih ročnih del in risarskih izdelkov, je tudi dosegla svoj namen. Bila je tudi ta prva v tem kraju. Uspeh prireditve in razstave v moralnem oziru popoln, prireditve same v materialnem zadosten. Tudi je tukajšnja šolska mladina nabrala za pirhe za 1. 1924. 75 Din. 1. 1923. 50 Din in 1. 1922. 30 Din. Ko bi krajni šolski svet (nebodigatreba) imel nekoliko smisla za šolo in manj nasprotov, kakor to dosledno dela, bi učiteljstvu tukaj »bilo dobro biti.«

—po Ponikve ob južni železnici. Na našem novem šolskem odru smo v tekočem letu uprizorili drugo predstavo — slednjo z našo šolarsko mladino. Igrala se je Roševa igra trodejanka »Roža zdravja« pod vodstvom tovarišice Janike Vošnjakove. Akoravno je tehnična stran — osobito oprema kraljeve sobe, gozdna slika s kočjo — precej težavna izpeljava — kakor tudi nastop posrednih oseb v drugem dejanju nelahki, moramo le čestitati naši režiserki in tovarišicam, k dobremu uspehu. — Pevske točke so se ob spremljevanju domačega tamburaškega zbora z vso sigurnostjo in živahnostjo izvajale. Vodil je tovariš Ljudevit Komar. Z dohodki obeh prireditev smo krili vse nastale stroške našega odra, katerega lahko stavimo za vzor vsem drugim podeželskim odrom že z ozirom na njegovo učinkovitost in svoje vrste izdelano lice in kulise.

—po Šolsko vodstvo v Adlešičih je priredilo tudi letos Vidovdansko proslavo, ki se je ponovila v nedeljo za občinstvo. Otvorila se je na Vidovdan tudi razstava šolarskih izdelkov in belokranjskih pisanic. Razstava je bila otvorena 14 dni.

—po Cirkovce. Sklepna šolska prireditve je imela sledeči spored: 1. Petje: Večernica, Rožici, Mlatiči, mešani zbori otrok in učiteljstva. 2. Deklamacije: Mak, Ciciban, Kosovo. 3. Igra v III. dejanjih: Šola v nebesih.

—po Dobrna pri Celju. Na Vidov dan je priredila naša šola v topliški dvorani jako lepo uspešno narodno slavlje. Upravitelj državnih toplic, gospod Jančič, je pozdravil topliške goste, ki so se v mnogobrojnem številu odzvali vabilu in napolnili krasno ovenčano dvorano. O pomenu »Vidovega dne« je govoril gospod nadučitelj Šmid. Otroci so prav lepo deklamovali in peli narodne pesmi. Za ubogo šolsko decu so darovali topliški gostje 3357 Din.

—po Šolski oder na Turjaku. Šola na Turjaku je priredila 13. julija otroško predstavo s sledečim vzporedom: Aljaž; »Triglav« — peli odrasli. Premrl: »Rože za Marijo« — peli otroci. Stritar: »Na poti v šolo«. Jerajeva: »Kralj Matjaž«, deklamacije za najmanjše šolarje. — Finžgarjeva dvodejanka »Vedež« je zelo ugajala odraslim in otrokom. To bo ena najboljših naših mladinskih iger. Scenerija zelo preprosta, za vsak oder. Vidi se, da jo je napisal resen literat. Objavljena je bila v 7. in 8. številki »Novega Roda« leta 1922. — Opazovanja po prireditvi: Mož iz hribov blagajniku: »Tega bi pa ne mislil, da se dajo otroci tako izučiti. Nante, prej nisem nič plačal!« Inteligentna dama: »Otroci se mnogo bolj poglobe v svoje vloge kot odrasli. Vidi se, da žive z njimi.« Med tednom po igri so pošiljali otroci-igranci »pošto«, da bi igro ponavljali. — Dohodek — pri prostovoljni vstopnini, v kraju, kjer so večinoma revni poljski delavci — 267 Din. Porabi se za stroške z novim šolskim odrom, ki je s tem plačan. Za novi šolski oder so darovali ves les ljudje. Ogródje so naredili brezplačno fantje in moške. Stoji v šolski sobi brez ovire in je premakljiv. Kulise, ozadje in pročelje je s finim umetniškim okusom izvršil tov. Erbežnik iz Ljubljane. Temu požrtvovalnemu tovarišu smo v prvi vrsti dolžni zahvalo, da je prišla šola, s tako majhnim okolišem, do svojega šolskega odra. — Ob dovršitvi odra meseca aprila, je priredila odrasla mladina v počastitev spomina rajnega tukajšnjega župnika A. Medveda njegovo igro »Prvi april«, prizor »Vino ali voda« in nekaj drugih točk.

—po **Državna meščanska šola v Dolnji Lendavi**. Igrali smo Ribičičevo »Vražje«. Snov je vzeta iz kmetijskega življenja za časa, ko so ljudje še verovali v vraže. Pavlihu kot bivšemu študentu smo dali obnošeno obleko v modernem kroju, drugi vsi so v kmetijskih oblekah, odprto kmetisko ognjišče smo sestavili iz zabojev in ga prevlekli z ovijalnimi papirjem, katero smo popleskali z navadnimi nastenskim barvami v obliki zida in opeke. — Za podpeček je služil manjši zaboj, vanj smo vtaknili upognjeno lepenko, da je dobil obok, ovajalni papir pa smo primerno izrezali. — Ogenj smo fingirali z »laterno«, okoli katere smo podelovali dračja in ga ovili z rdečim krepanim papirjem. Pojemanje in naraščanje ognja je reguliral učenec pod ognjiščem z električnimi žarnicami. V ta namen je bila na pokrovu zadaj za laterno odprtina. — Ogenj pri hrastu kreše Pavliha s kremen in se pri tem vedno bolj pripogiba v dračje ter tam neopaženo prižge žepno žarnico, ki je v svetilki že pripravljena in z rdečim papirjem ovita. Vse drugo je enostavno. — Prvo dejanje nima skoraj nič dejanja, zato je treba vezati gledalce z govorom, ki more biti najbolj značilen in izrazit pri stari materi. Igro smo priredili okoli obletnice Stritarjeve smrti, zato smo slavili obenem njegov spomin s sledečim sporedom: 1. Govor učenca o Stritarju kot vzgojitelju nove pisateljske generacije in mladinskem pisatelju z navedbo njegovih del, kojih naslovi so bili pritrjeni na vencu okoli Stritarjeve slike. 2. Deklamacije Stritarjevih pesmi: »Zajec pozimje«, »Oba junaka«, Dvogovor, »Mladini«, 3. Živa slika: Učenka drži od ene strani venec nad sliko Stritarjevo, od druge strani učenec kleče na eni nogi čita iz Stritarjeve knjige. Kot zadnja točka: Rajalni ples dečkov in deklic s petjem (»Vesel se je sešel naš zbor«).

—po **Dolnja Lendava**. Prireditelj ob koncu šolskega leta. 1. Pesem »Slovenec, Srb, Hrvat«. Dvoglasno. 2. Govor učenca v zmislu zaključka šolskega leta. 3. Deklamacija: Aškerc: »Mejnik«. 4. Telovadni nastop deklic s petjem. 5. Deklamacija: Gregorčič: »V pepelnici noči«. 6. Telovadni nastop dečkov. 7. Telovadni nastop deklic (III. razred) s petjem. 8. Dramatsko prikazovanje (v kostumih) Aškercove pesni »Časa nesmrtnosti«. 9. Petje »Več lista šuma«. Dvoglasno. »Bože pravde«.

—po **Podgorje pri Slovenjgradcu**. V minulem šolskem letu se je s prihodom novega šolskega voditelja tudi zbudilo zanimanje in veselje naše šolske mladine do šolskega odra. Priredili sta se prvi dve šolski veselici (1. januarja in 29. junija). Vzpored je bil pri obeh precej obsežen: 1. Deklamacije prve prireditve: Bogdanček - Jugoslovaneček. Slovenska govorica. Najboljše vince. Zlata ptička. Veseli šolarček in druge. Pri drugi prireditvi: Ivanček - zaspanček. Slovenec sem. Neodrešeni domovini. Svetinja. Čista vest. Veseli pastir. 2. Mladinski igri: Hvaležna sirota. Teta iz Amerike. 3. Petje: 1. Izidor. Lisica. Na goro. Bože pravde. 2. Zvonovi. Veverici. Škrjanček. Dolenjska. Domovina. mili kraj. Bože pravde. Deklamacije so bile zvezane s primernimi gestami in lepo naglašene. Pri gledališki predstavi so vsi učenci-igranci neustrašeno in dobro rešili dane jim vloge. Dvoglasno petje med posameznimi točkami je prav lepo učinkovalo. Prizora »Ob zibelki prestolonaslednika« pri prvi in (4 deklice — telovadba s petjem) pri drugi veselici sta prireditvi na slavnosti dokaj pripomogla. Ljudstvo kaže do takih predstav mnogo zanimanja in veselja. Skupni dobiček — vstopnina in licitacija prostovoljno darovanih predmetov — je znašala 1965 Din. Denar je namenjen v prid revnim šolarjem in šolski knjižnici. Glavni namen šolskih prireditev pa je bil in ostane v tem, kakor je naglašal vsakokrat šolski vodja v svojem pozdravnem govoru: Šola in dom sestrici sta dve, nobena brez druge hoditi ne sme! Na dan, Slovan! Človeštvo ena bode naj družina, potem bo močna domovina!

—po **Dol pri Hrastniku**. Na tukajšnji osnovni šoli je bilo delovanje učiteljstva z učenci na izvenšolskem prosvetnem polju sledeče: I. Dne 2. februarja se je vršila prireditev mladinske igre »Čista vest«. Za njo so se vršili šaljivi prizori prepleteni z deklamacijami (iz vsakega razreda po 1 učenec) in pevskimi točkami. II. Na Velikonočni ponedeljek je bila uprizorjena igra »Povodni mož«. Tudi tej igrici so sledile deklamacije, dvospevi in zborna petje

tri in štiriglasni pesmi. Pri obeh prireditvah je bilo občinstva nabito polno ter je bila glasno pohvala, prirediteljem najboljše plačilo za njih trud. Uspeh v moralnem kot gnotnem oziru je bil prav dober. III. Vidovdanovo slavlje je bilo spojeno s poslovnico od šolskega ravnatelja g. Antona Gnusa. Sobana je bila slavnostnemu dnevu primerno krasno ovenčana in spremenjena v pravcato livado rdečih cvetk. Zastopniki posameznih razredov so se v vezani in nezvezani besedi poslovi od svojega vzgojitelja in vestnega vrtnarja nežne dece. Tesno je bilo pri srcu vsakomur, ko so izdneli poslednji akordi za to slavlje nalašč komponirane pesmice: »Ne zabi nas...« IV. Kot vzgojno najbolj uspelega mi je izmed številnejših izletov potreba omeniti onega, ki se je vršil dne 21. in 22. julija na Bled, Dobravo, Vintgar. Na povratku pa je bil spojen s kratkim ogledom Ljubljane, Deca, videča toliko prirodnih krasot, je s tem nehoti postala pri starših najboljša propagatorica in zagovornica skupnega delovanja šole z domom. — NB.: Poslovilne pesmice za ravnatelja A. Gnusa nam je radevolje zložila tovarišica Anica Černejeva iz Celja. Igrita sta naučila in vodila V. Jurko in Pavla Halerjeva. Slednja je prevzela vsakokrat tudi priučenje številnih deklamacij. Davorin Čander je poskrbel za ubrano petje. Tovariša Boris Pečarič in Edo Ferenčak pa sta pomagala marljivo postavljati vsakokratni oder in kulise.

—po **Vitanje**. V nedeljo 22. junija t. l. je stopila naša šolska mladina tretjič v tem šolskem letu pred občinstvo z dobro uspešno prireditvijo. Na vzporedu so bile tri igrice (Bratovska ljubezen, Lažniva Milena, Oče sirot), deklamacije (Lepa si slovenska zemlja, Domovina, Sirota) in petje (Na tujih tleh, Domovina, mili kraj, Rožica in Tvoj angelj). Čisti dobiček 691 Din se bo porabil za napeljevanje električne luči v šolsko poslopje. Kakor pri prejšnjih prireditvah, tako je tudi tokrat prebivalstvo našega trga in najbližje okolice pokazalo svojo naklonjenost napram šoli, kajti v lepem številu se je odzvalo povabilu, deloma pa poslalo izdatne prispevke. A žal, tukajšnje kmečko prebivalstvo po pretežni večini nima zmisla za take prireditve, ki so v prvi vrsti njemu namenjene. Naš kmet razen nekaj častnih izjem, noče poznati truda učiteljevega. Vidi le njegovo »visoko« (?) plačo in njegove proste urice. Le tisti je v njegovih očeh dober učitelj in »fejst gospod«, ki bi pustil, da bi starši nekaznovano odtegovali otroke šolskega pouku. »Jaz nič ne znam, pa le živim, še bodo moji otroci živeli.« Take in podobne besede se slišijo tukaj vsak dan. Velik idealist mora biti učitelj, ki v takih razmerah ne izgubi veselja do poklica.

—po **Proslava Vidovega dne v Radvanju pri Mariboru** se je obhajala v znamenju trobojčic na prav lep način. Od šolskega vodstva s pismeno, okrožnico povabljeni člani krajnega šolskega sveta, občinskega odbora in požarne brambre, so se udeležili v precejšnjem številu cerkvene in šolske slavnosti. Po službi božji so se vsi s šolsko mladino in učiteljstvom zbrali v okrašenem V. razredu, a občinstvo zbog pomanjkanja prostora na hodniku. Po kratkem slavnostnem govoru, posvečenem spominu padlih junakov pred 500 leti na Kosovem polju in v zadnji strašni svetovni vojni, je črno oblečena učenka vznešeno prednašala pesem »Vidov dan«, na kar so vsi pričujoči zaklicali v spomin padlim junakom trikrat »Slava!« Drugi del slavnosti je tvoril sklep šolskega leta, Belo oblečena deklica se je ganljivo zahvalila učiteljstvu, staršem in krajnemu šolskemu svetu za vse izkazane jim dobrote celega leta, na kar so otroci v znamenje svoje hvaležnosti poklonili vsem mnogo šopkov. Popoldne se je vršila na vrtu Mandrove gostilne pred okrašeno vladarjevo sliko na željo prebivalstva šolska veselica, pri koji so bili otroci trikrat bogato pogoščeni z jestvinami in brezalkoholno pijačo s troški 3600 Din. V zahvalo je šolska mladina zabavala občinstvo ves popoldan z bogatim sporedom, obsegajočim 28 točk, kakor: Pozdrav, razni šaljivi otroški prizori, samospevi, dvospevi, pevski zbori, šaljivi in narodni, rajalni nastop deklic s petjem, pripovedka o strahu, telovadne igre, in sicer pod poveljstvom učencev samih, zahvala itd. Otroci so nastopali samozvestno in neustrašeno tako dobro, da niso želi samo obilo priznanja, temveč celo občudovanje ter so se čuli glasovi, da bivša nemška šola, ki je prirejala podobne veselice, ni imela tolikih uspehov. Da je bilo ve-

selje otrok povišano, so končno v orožnike napravljeni učenci med vseobčim ploskanjem pridno gonili v zapor premožnejše domačine in učiteljstvo, kjer so se morali odkupiti. Otroci in odrasli so bili veselo razpoloženi. Letošnja slavnost Vidovega dne je dokazala prvič, da si v prej ponemčenem Radvanju slovenska misel in državna zavest krči polagoma, a gotovo pot v prebivalstvo. Začetkoma sovražena slovenska šola si je potom javnega obhajanja državnih praznikov tekem 5 in pol leta osvojila prebivalstvo, zato se je bil za to šolsko veselico ustanovil izmed domačinov poseben veselilni odbor, ki je prijetno iznenadil mladino in učiteljstvo ter ustvaril med šolo in domom trdno vez. Naloga učiteljstva je, to vez jačiti ter slovensko šolo držati tudi v prihodnje nad bivšo nemško.

Razstave otroških izdelkov.

—pr **Bela Krajina**. Šolska mladina v Dobličah je priredila razstavo risarskih, rokotvornih, spisovnih in ženskih ročnih del v učilnici, prepojeni z aromo lipovega cvetja, katero je bilo razpeto po stenah. Risanje bi razdelili v dva dela: po naravi in ornamentiki. Jasno je bil začrtan prehod iz najnižje stopnje, ker dosedaj je delal učenec lastne kompozicije fantazije. Bistvo mu je bila glavna oblika, v katero je nagromadil vse detajle, kateri so se mu zdeli važni, pa najsi so bili spravljeni v obliko ali stali izven nje. To se mu je zdelo postransko. Ko je izčrpal iz sebe vse, se je zaradoval ob sliki. Prvo leto ima njegov duh svobodo lastnega izraza — vzvalovanje globoke duševne razkošnosti šestih let. — Izdelki iz narave se goje v nežnih predpripravih varne koncentracije iz razreda v razred, kar je z veseljem pozdraviti! Vidi se, da se že iz nizkega začne vlivati opazovanje labirinta prirode. Stopnjema mu je bila izluščena zlata prostost ob vklesavanju vedno novega — tvorba skladov podlage za dragoceno zgradbo, ob kateri se uri roka, ostri opazovanje, razvija um in okus estetike, da bo zopet lahko zavesljal svobodno, toda z dovršenostjo. Prvi koraki na poti risanja: preme, vijuge, loki rode v učenca nekako odzoro, ker so mrtvi, a biti mora — iz njih izhajajo življenja, katero smo videli v slikah pomladanskega lista. Dela preveva popolna snaga, kar je že v tej dobi težko najti. Tembolj se zrcalijo višji oddelki v svojih dovršitvah ob ogromnem prehodu, v katerem se skriva pregled — kaj mora učenec znati. Ako bi se pomudili samo pri podpisih, bi brali iz njih popolno sigurnost. Velika važnost se polaga pri risbah na pisavo, ker ona je tudi tisti faktor, kateri zaokrožuje celoto dela. Izdelki ličejo vzporedno s časom prirode. Kako lepo so izdelani hrošči, kateri s svojo živo barvo izstopajo iz beline! Kakor ornamentika, ki zavzema tretjino del in se goji s toplo ljubeznijo. Pri nas, v Beli Krajini, mora zavzeti ornamentika svoje mesto na vsaki šoli, ker ornamentika je izraz Belokranjca. Ko se je rodil, je bil položen v okrašeno zibelko in od tedaj dalje so ga spremljale barve skozi pot življenja, kateri si je postiljal z vedno novjšimi deli. Novotarija časa je že precej izmila ornamentiko in treba je vgrezniti zavoro času propasti in to na način, katerega smo videli pri ženskih ročnih delih na otiračih (brisačah). Res, da je bolj težko priti do novega platna, zato si je pa gđ. voditeljica omislila drug način: že rabljene so se očistile in okrasile. Ni dvoma, da ima to večji pomen. Pri hišah nimajo veliko otiračev na razpolago, zato pridejo precej te v uporabo. Ko se bodo pa nabavili s časom novi, bodo vsi polni motivov, ker nova stvar itak ni zapostavljena za staro. Rokotvorni pouk je obsegal najnujnejše gospodarsko orodje, skrbno izdelano, saj ima namen, da zadobe učenci voljo za delo, uvajanje v napravo, da to, kar naredi, je izpeljano natančno in okusno. Smernica je prav dobra, kar izpričujejo dela. Ker stoji risanje, ročna dela in lepopis v najtesnejši zvezi, odgovarjajo tudi spisovni izdelki nad vse pričakovano. Vsaka črta črk, v obeh razredih, je kakor vilita. Sigurni loki, pravilno sučenje, razdalje črk in besed, kar je mati lepopsija. Zahvaljujemo se gđ. učiteljici za trud, kateri je pripomogel, da je razstava tako lepo vzcvetela, imela nebroj gledalcev-staršev, kateri vsako leto bolj uvidevajo šolo kakor svetišče napredka in tudi vzgojiteljici oseb, kateri jim stojita vedno ob strani. Zato je tudi razmerje med njima zelo ugodno. Pozdravljamo razstavo in želimo ob letu zopetnega svidenja!

Naša kulturna organizacija.

Predavanja in poročila pri društvih.

—s **Učiteljsko društvo za konjiški okraj** je priredilo v soboto, dne 5. aprila 1924 v Konjicah enodnevní knjigoveški tečaj pod vodstvom tov. Al. Berceta iz Spitaliča. Udeležilo se ga je 24 učiteljev(-ic) in 1 neučitelj. Tečaj je uspel veskozi prav dobro. S tem bi bil storjen v tukajšnjem okraju velik korak k udeleževanju predpisanega rokotvornega pouka, katerega panoga je tudi knjigoveznštvo. Želeli bi le bilo, da priskrbe posamezni krajni šolski sveti potrebno orodje in drug material, kajti učiteljstvo samo ne zmore vseh izdatkov.

—s **Učiteljsko društvo za Mežiško dolino**, 12. aprila 1924 v Guštanju. Od članov navzočih —?

Slabi uspehi na srednjih šolah, predaval tov. R. Šimon. Tov. Šimon navaja v svojem referatu kot vzrok slabih uspehov na srednjih šolah napačen način pouka, posebno v nižjih razredih, kjer bi imela biti živahna izmenjava misli med učenci in profesorji, a namesto tega se podavajo mladini od 10—14 let suhoparna predavanja, ki gotovo ne morejo vzbuditi pravega zanimanja za pouk. Zlasti napačen pa je način jezikovnega pouka, katerega smoter je vzbujanje jezikovnega čuta do primerne spretnosti v pismenem, ustnem izražanju. V jezikovni čut pa pride le to, kar mnogokrat govorimo, čitamo in pišemo; torej je glavno v jezikovnem pouku vaja in ne učenje slovniških pravil. »Določitev stavkovih členov je samo teoretično delo, ki ima za učence le malenkostno vrednost«. Moderni jezikovni pouk ne priporoča analiziranje stavkov, ampak gre nasprotno pot in stavke gradi. Tudi v srednjih šolah bo treba prilagoditi pouk načelom moderne psihologije in pa tudi zahtevam delovne šole. Referent pa še posebej poudarja, da ljudska šola nima naloge pripravljati mladino za srednje šole, ampak podati ji temelje znanja, na podlagi katerih se lahko nadalje izobražuje.

—s **Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo**, 3. maja 1924 v Rogaški Slatini. Od 67 članov navzočih 61.

O načelnih vprašanih kmetijskega pouka, predaval tov. Verk. (Sprejet je bil predlog, naj se zopet prireajo kmetijski tečaji za učitelje).

—s **Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj**, 3. maja 1924 v Mariboru. Od 113 članov, navzočih 87.

Produktivni zgodovinski pouk s posebnim ozirom na domači kraj, predaval tov. M. Vauda.

Ogledovanje mestnega muzeja, zvečer koncert učiteljskega.

Sprejet je bil predlog, naj se oživijo tvorijo zopet kmetijski tečaji za učiteljstvo.

—s **Cerkniško-logaški krožek**, 3. maja 1924 na Blokah. Od 39 članov, navzočih 38.

Bistvo fantazije ter njen pomen za vzgojo, predaval univerz. profesor dr. Fr. Veber.

O postanku svetovja, predaval tov. Peterlin.

—s **Učiteljsko društvo za Ljutomer**, 3. maja 1924 v Apačah. Od 63 članov navzočih 45.

Biološki razvoj živalstva, predaval tovariš Ivanjšič Ljudevit. Predavatelj dokazuje uvodoma na nekaterih primerih, da čisto med posameznimi živalmi in rastlinami ni najti bistvene razlike. Izvaja dalje, da za ločitev med obema čisto ne zadostuje ne gibanje, ne čutenje, niti razmnoževanje živali in rastlin. Zanesljiva opora je še edino kemična sestava in prehrana obeh. Pregledno je podal nato razvoj živali od prvotne stanice ter nje gibanju in razmnoževanju. Potom v to svrhu pripravljenih risb nas je vodil od priproste papučice, iskrnice, menjačice itd. čez spužve, ki jih je nazval kot nekaj prehod k sestavljenim živalim, koraljniku, klobučnjake, trdoživnjake do črvov, ki sprejemajo hrano pogostoma od svojega gospodarja. Pri vseh posameznih skupinah je na jako poljuden način orisal boj, ki ga bje žival vedno za svoj obstanek in razvoj. Radi pomanjkanja časa je moral tukaj svoje dobro zasnovano predavanje prekiniti, ki ga pa završi na prihodnjem zborovanju. V imenu navzočih se mu tovariš predsednik prav iskreno zahvali za temeljito zamišljen referat ter njegov trud.